

"IKKE VED MAGT OG IKKE VED STYRKE, MEN VED MIN ÅND, SIGER HÆRSKARERS HERRE"

Island vil have historiske håndskrifter udleveret fra Danmark

En traktat fra 1965 deler unik håndskriftsamling mellem Danmark og Island, men nu vil Island samle alt i Reykjavik. Ønsket afvises af både forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen (S) og Københavns Universitet

AF MORTEN MIKKELSEN
mikkelsen@k.dk

På onsdag fejrer Island 50-året for tilbageleveringen af islandske håndskrifter fra Danmark, som er den nationale kulturreligøse vigtigste begivenhed, siden selvstændigheden i 1944. I den forbindelse udtrykker Islands minister for uddannelse, videnskab og kultur, Lilja Alfreðsdóttir, nu ønske om, at flere håndskrifter fra Den Arnarnagæanske Håndskriftsamling på Københavns Universitet må blive udleveret fra Danmark. Den islandske minister bygger sit ønske på, at et stort prestigebyggeri, *Hús íslens-kunnar* (det islandske hus), er ved at blive opført i Reykjavik til formidling af blandt andet de gamle sagaer, eddadige og andre håndskrifter, der udgør en overordentlig vigtig del af det skriftlige kildemateriale til ikke bare Islands, men hele Nordens ældste historie og litteratur.

"Jeg er fuldt bevidst om, at håndskrifterne har værdi for begge lande, men fordi vi fokuserer mere på håndskrifterne og investerer i forskningen og formidlingen, mens Danmark skærer ned, håber jeg, at vi kan få en ny aftale med Danmark," siger Lilja Alfreðsdóttir. De to landes regeringer er ved at nedsætte en arbejds-

Jeg vil gerne slå fast, at der ikke er tale om en arbejdsgruppe, der skal drøfte delingen af håndskrifterne.

ANE HALSBOE-JØRGENSEN (S), FORSKNINGSMINISTER

gruppe, som skal drøfte håndskrifternes fremtid. Men mens den islandske minister håber og forventer, at gruppen vil tage stilling til, om Island kan få udleveret nogle – eller alle – af de cirka 1400 håndskriftnumre, som er i Danmark, så afviser såvel uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen (S) som Københavns Universitet, at dette skulle være på dagsordenen. "Den Arnarnagæanske Håndskriftsamling er en meget vigtig del af den danske og islandske kulturarv. Derfor er det også en rigtig god idé, at vi forstærker samarbejdet mellem Danmark og Island. Det giver os mulighed for at drage nytte af hinandens styrker. Blandt andet i forhold til, hvordan vi kan formidle håndskrifterne, så flere generationer kan få glæde af de historiske og værdifulde tekster," erklærer Ane

Halsboe Jørgensen og tilføjer: "Men jeg vil gerne slå fast, at der ikke er tale om en arbejdsgruppe, der skal drøfte delingen af håndskrifterne. Vi har ikke modtaget en anmodning om udlevering af yderligere håndskrifter til Island. Derfor er det selvfølgelig også min klare opfattelse, at der ikke er noget udestående med placeringen."

Udleveringsloven fra 1965 fastsatte, at de af håndskrifterne i Den Arnarnagæanske Samling og Det Kongelige Bibliotek, der måtte anses for islandske kulturreje, skulle udleveres til Island. I alt modtog Island 1666 håndskriftnumre fra Københavns Universitet og 141 fra Det Kongelige Bibliotek, hvilket skete i perioden 1971-1997. Traktaten, som er en protokol fra 1986, slår fast, at ingen af de to lande derefter kan gøre nye krav gældende, påpeger Anne Mette Hansen, lektor ved institut for nordiske studier og sprogvidenskab på Københavns Universitet og kurator for Den Arnarnagæanske Håndskriftsamling i Danmark. "Som vi i Danmark har forstået det, skal arbejdsgruppen blot diskutere, hvordan vi i fællesskab kan fremme forskning, formidling og digitalisering af håndskrifterne," siger Anne Mette Hansen, som er udpeget til den omtal-

te arbejdsgruppe, som har tre medlemmer fra hvert land og repræsenterer både ministerierne og universiteterne. Hun tilføjer, at det hele tiden har været muligt for Island at låne dokumenter, og at det i øvrigt kun er cirka 700 af håndskrifterne i København, der kan betegnes som islandske. Resten er af anden nordisk og europæisk oprindelse. Nogle af de islandske tekster, som opbevares i Københavns Universitets brandsikre boks, er i øvrigt afskrifter af ældre tekster foretaget i København og har således aldrig været i Island. Til de islandske argumenter om, at Danmark har "skåret ned", henviser Uddannelses- og Forskningsministeriet til en tidligere redegørelse fra Københavns Universitet, hvoraf det fremgår, at universitetet lever op til de indgæede aftaler og forpligtelser vedrørende Den Arnarnagæanske Håndskriftsamling, og Anne Mette Hansen afviser også, at forskningen i Danmark skulle blive forsvundet. "Vi er et internationalt forskningssted, som arbejder interdisciplinært, fordi vi har håndskrifter på mange andre sprog end islandsk og dermed flere filologier, som kan hente inspiration fra hinanden."

Danmark side 2

Islamiske krumssabler, sværd og dolke er til skue hos Davids Samling i København i kunstmuseets hidtil største og dyreste udstilling, der gør os klogere på filosofien og æstetikken fra tre store imperier. Side 18

Bøger & Kultur

Nu åbner museerne igen: Det her er værd at se

På onsdag må landets museer atter invitere gæster indenfor. Her giver Kristeligt Dagblads anmeldere 10 bud på gode udstillinger

AF DANIEL ØHRSTRØM OG RASMUS FAHRENDORFF
ohrstrom@k.dk, fahrendorff@k.dk

Efter mere end et år, hvor adgangen til museer og kunst har været stærkt begrænset, kan det hurtigt blive en svær kunst at nå at se alt det, som de danske kunstmuseer nu byder på fra på onsdag, hvor meget atter åbner. Her har tre af Kristeligt Dagblads kunst-anmeldere udvalgt 10 udstillinger, som de kan anbefale efter lang tids kulturel tørke:

1. "FREMKADELSE. VILHELM HAMMERSHØI, VALDEMAR SCHØNHEYDER MØLLER OG FOTOGRAFIET" på Den Hirschsprungske Samling i København frem til den 1. august. Henrik Wivel: "Det er en me-

get smuk æstetisk udstilling, der viser den nære og eksistentielle kobling mellem kunstnerne og fotografiet, som de begge betjener sig af. Det er helt forbløffende, når man ser de originale fotografier, hvor tæt der er mellem Hammershøi og fotografiet i den måde, han også malerisk mimer fotografiets udtryk. Og ved samme lejlighed kan man se museets utroligt smukke nyeherværelse af Bertha Wegmanns portræt af den unge Marie Krøyer. Det er virkelig et indtagende og vidunderligt billede."

2. "KIRCHNER OG NOLDE TIL DISKUSSION" på Statens Museum for Kunst i København frem til den 1. august. Henrik Wivel: "Det er en stor,

interessant, tematisk udstilling. De to tyske ekspressionister Ernst Ludwig Kirchner og Emil Nolde var i perioden 1908-1918 begge inspireret af kunst fra Afrika og Oceanien, da Tyskland stadig var en kolonimagt. Udstillingen viser også etnografiske og kunstneriske genstande for at vise, hvilket blik kunstnerne havde på de oprindelige kulturer."

3. "NATURLIGVIS. LANDSKABSMALERIER AF ALLAN OTTE" på Fuglsang Kunstmuseum på Lolland frem til den 6. juni. Henrik Wivel: "Allan Otte er en interessant kunstner. Han er en af de ekstremrealister, som er stærkt inspireret af L.A. Ring. Han maler realisti-

ske, lidt skæve motiver af den moderne verden i landbruget og dets maskiner."

4. "THIS IS NOT AFRICA – UNLEARN WHAT YOU HAVE LEARNED" kan ses på AROS i Aarhus frem til 24. oktober. Listbeth Bonde: "Udstillingen er tematisk og gør op med den hvide mands forestilling om, hvad afrikansk kunst er. Den viser nogle helt andre værker end dem, man ofte associerer med Afrika, hvor man har en forventning om, at det skal være stamme-kunst eller såkaldt primitiv kunst."

fortsætter side 2 Leder side 8

Højskolelivet blomstrer overalt i landet på trods af coronatests og afstand. Læs mere i Kristeligt Dagblads højskoletillæg med avisen i dag og på **Danmark side 4**

Leonora Christina Skov er bogaktuel om den tornefyldte vej til De Gyldne Laurbær. **Bøger&Kultur side 13**

FOTO: LEIF TUXEN

Læs også i dag

- **Udland:** Dahron Johnson blev født som mand, dyrker nu sin sport som kvinde og er blevet et symbol i USA's nye kulturkamp **side 6**
- **Liv&Sjæl:** Hvordan er det at være jagtet i en mediastorm og føle sig som persona non grata? Tre danskere, der har siddet i magtfulde positioner, fortæller om faldet fra tinderne og om vejen tilbage **side 20**

Denne side er redigeret af Dilan Tamac

Kurt Lilleør
Kursusforløb i kristen meditation
Hellig Kors Kloster
www.helligkorskloster.dk

Foredrag der gør dig klogere på livet
foredraglisten.dk

Har du også lyst til et kort og inspirerende højskoleophold?
SeniorHøjskolen, Nørre Nissum er verdens ældste seniorhøjskole med korte kurser målrettet aktive seniorer.
Hos os er der fyldt med lys, luft og fællesskab, der giver ny it til hoved, krop og hjerte.
Se Højskoletillægget, bestil vores katalog med 70 korte kurser eller læs mere om højskolen på vores hjemmeside www.seniorhoejskolen.dk

50 ÅRS JUBILÆUM SENIORHØJSKOLEN

VEL MØDT

Kunstbygningen i Vrå åbner d. 21 april kl. 12
Kunstbygningenvraa.dk

Agnete Bjerre - En éner
04.04 | 06.06 | 2021

K: KUNSTBYGNINGEN I VRÅ
Engelskudstilling

Drabelige skønheder og karakterfulde krumssabler

I Vesten forbindes islamiske våben med blodig brutalitet. Men alle kulturer er til alle tider gået i krig, med våben. Davids Samling i København viser i sin hidtil største og dyreste udstilling islamiske krumssabler, sværd og dolke og gør os klogere på filosofien og æstetikken bag

AF LISE KABELL SØGAARD
lise.soegaard@k.dk

Ali Baba og hans fyrretve røvere svingede rundt med den i "1001 nats eventyr", den halvmåneformede krumssabel. Sablen er et ikonisk billede på det fremmedartede og lidt drabelige, vi i Vesten har en tendens til at forbinde islamisk kultur med.

Om krumssablen er der – selvfølgelig – i den nye udstilling "Kamp, jagt og pragt. Våben fra den islamiske verden 1500-1850", som åbner i Davids Samling i København i næste uge. Sammen med et væld af andre kostbare – og drabelige – våben.

"Den islamiske verden er i negativ forstand kendt for

krumssablen, og den indgår også i Saudi-Arabien's rigsvåben, og tidligere også deres flag. Men der har været brugt mange andre former for våben, og nogle kunstneriske teknikker og æstetiske udtryk, som er helt anderledes end dem, vi kender til i Vesten. Det er det, der gør våbenene så spændende," siger museumsinspektør i Davids Samling Joachim Meyer.

Mens de øvrige ansatte i Davids Samling knokler på for den store museumsgenåbning, let nervøse ved de endnu ikke offentliggjorte retningslinjer for besøgende, kanter Joachim Meyer sig med et nøglebundt sig op ad en trappe og ind på samlingens førstesal for at vise,

hvad han og kollegerne i næste uge kan præsentere, med stolthed.

Her er der mørkere og lidt køligere end i resten af huset, og det har sine grunde. Udstillingen, der egentlig skulle være åbnet i efteråret, er samlingens hidtil største og dyreste, forklarer han. Den er blandt andet blevet til på baggrund af ønsket om at fremvise en større samling af historiske islamiske våben tilhørende en anonym dansk samler, som Davids Samling igennem en årrække har samarbejdet med.

"Tit er det sådan, at når man er våbensamler, så samler man bredt ind, men ham her har altså samlet særligt på islamiske våben. Han er

ved at være en ældre herre. Og nu er våbnene her i Danmark, men når han er væk, ved vi jo ikke, hvor de ryger hen. Nu var chancen der for at vise dem frem," siger Joachim Meyer.

Samlerens våben og andre lån fra Nationalmuseet, der stammer fra perioden 1500-1850, er så kostbare, at der skulle bygges helt nye monter til udstillingen for at øge sikkerheden. En stor del af udstillingen er dog også genstande, der tilhører Davids Samling selv.

Davids Samling blev stiftet i 1945 af højestetssagfører C.L. David, der gennem hele sit liv havde opbygget en betydelig samling af europæisk kunst og kunsthåndværk, men også islamisk kunst, og ønskede at gøre den offentligt tilgængelig som museum, også efter sin død. I dag er samlingen blandt de 10 vigtigste samlinger af islamisk kunst i verden og den største i Skandinavien. Og den vokser stadig, selvom interessen for islamisk kunst er kraftigt stigende, fortæller Joachim Meyer.

"Det er nogle markedsmekanismer omkring det, at der i forhold til vestlig kunst og kulturhistorie er relativt få velbevarede genstande, og flere, der får penge nok mellem hænderne til at kunne købe dem. Der kommer nogle rige oliesheiker og forretningsfolk ind på markedet, og der oprettes flere og flere museer i den arabiske verden også," siger han.

Våbnene i samlingen stammer fra de tre store imperierområder, der i dag er Indien, Iran og Tyrkiet/Østeuropa, fra år 1500 til 1850. I midten af 1800-tallet begyndte den teknologiske udvikling i den vestlige del af verden at influere i den islamiske, og man skal tilbage til denne periode for at finde våben, der bærer de særlige, islamiske karakteristika. Et af dem er indskrifter. I arbejdet med udstillingen har der derfor også været tilknyttet en international specialist i osmanniske, persiske og arabiske indskrifter og koranvers.

Joachim Meyer viser hen til den første montre, hvor en udsmykket dolk i grøn, guld og blå hænger. Greb og skede på dolken er oversat med gyldne snirkler af arabisk skrift.

"Indskrifter og kalligrafi spiller en helt særlig rolle i den islamiske kultur. På bygninger og brugsgenstande generelt, men især på våben. Her er det tit koranvers, vi ser, og det skyldes, at koranen tillægges en amulettagtig virkning. Derfor er det godt at have med sig," siger han og gelejder videre.

Noget andet, man i den islamiske verden har haft tradition for, er at skrive våbnets historie og herkomst på selve våbnets. Det er ikke usædvanligt, at der på de historiske våben både står navn på våbensmeden, den sværdet eller dolken er lavet til og datoer for, hvornår det er sket.

"Det er jo rigtig smart for os som museumsfolk i dag, at informationerne findes på selve genstanden. Det modvarer det, at meget af det arkivmateriale, vi plottet ting op på i den vestlige verden, er gået tabt i den islamiske," siger Joachim Meyer.

Den grundlæggende forskel på et sværd og en sabel er helt enkelt, at sværdet har en lige æg på begge sider, mens sabelen er kroget og oftest kun har æg på den ene side.

I en montre hænger en noget smadret sabel. Den har dog en stærk historie: Det var den norske søhelt Cort Adeler, der hjembragte sværdet i 1600-tallet, og legenden går på, at han selv var i kamp, fravristede en tyrkisk admiral sabelen og huggede hovedet af admiralen bagefter med hans eget våben, beretter Joachim Meyer.

"Om det er sandt, ved man

◀ Denne lille persiske dolk af hvalrostand bærer – modsat mange andre islamiske våben – ikke koranvers på klingens, men et kærlighedsdigt. – Foto: Pernille Klemp/Davids Samling.

◀ Sabel med koraller fra det osmanniske rige fra slutningen af 1700-tallet. Forskellen på en sabel og et sværd er, at der er æg på begge sider af klingens af et sværd og kun på den ene side af sabelen. – Foto: Nationalmuseet, Roberto Fortuna.

◀ En af de miniaturer, der viser, hvordan våbnene er blevet brugt i store slag. Her vises, hvordan den indiske hinduherker Bikramijit og hans hær (til højre) overvinder den afghanske Darya Khan Rohilla (til venstre). Miniaturen er fra midt i 1600-tallet. – Foto: Pernille Klemp/Davids Samling.

Der er også en hel del uhandy våben i samlingen. Næsten to meter lange geværer, der nærmere kan kaldes en slags mobile kanoner, som har skullet håndledes, antændes med lunte og brugt to typer krud for at fyre af. Mest uhandy er nok den kulle af bjergkrystal, der hænger i udstillingens allersidste rum, og som man nok kunne gokke nogen i nødden med, men måske mest af alt ville være bange for at ødelægge. Vi er kommet til den finere afdeling, der viser, hvordan våbnene også har været et middel til at vise sin status.

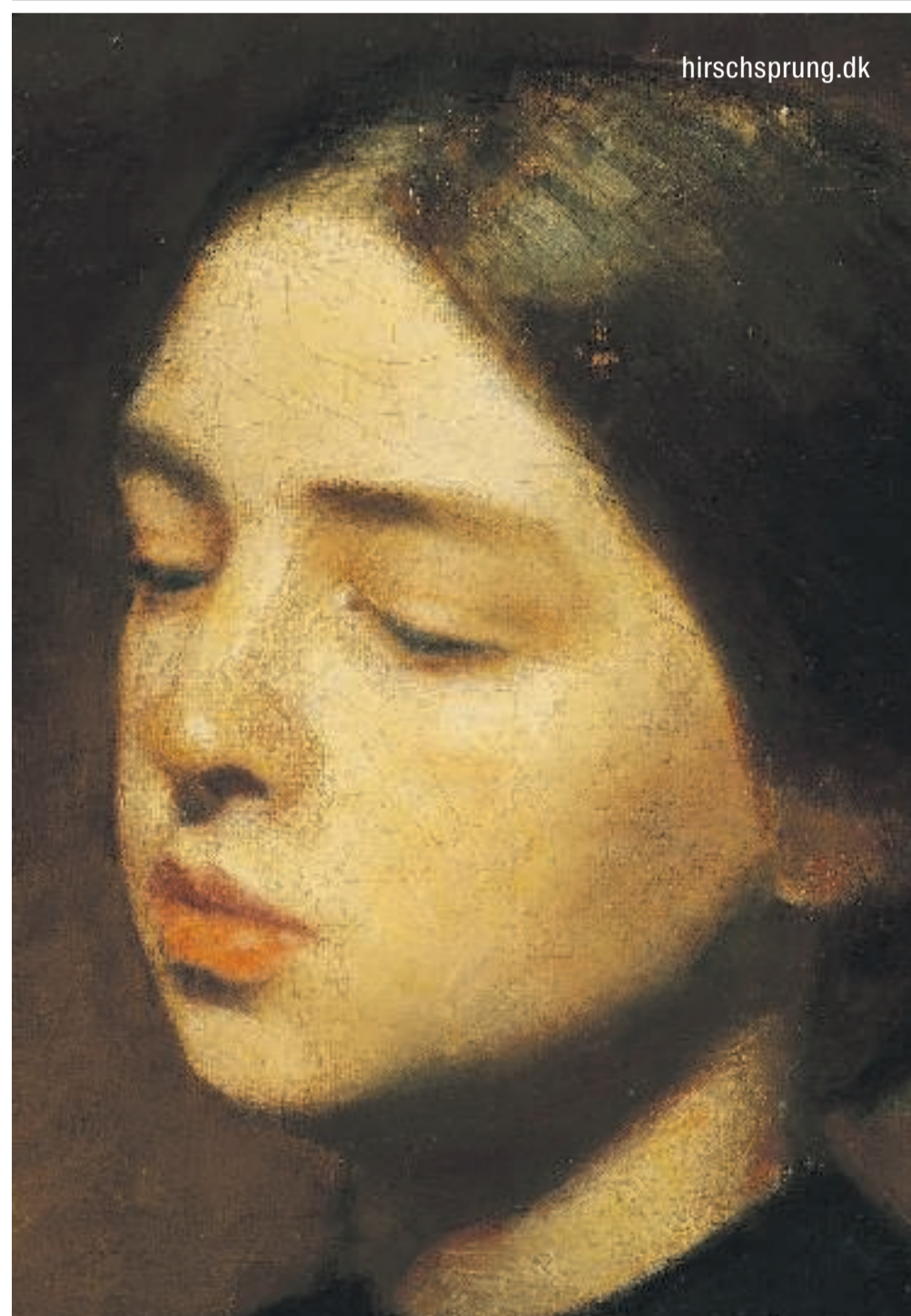
"Våbnene har også i høj grad været brugt som gaver, ikke kun internt i den islamiske verden, men også i møder med andre kulturer," fortæller museumsinspektøren.

En dolk med greb i grå jade, udskåret som et hestehoved med øje af rød rubin, viser, hvor smukt det kan gøres. Og det bliver mere og mere overdådigt: rubiner, diamanter og smaragder, guld og sølv i rige mængder. Dolke med små skulpturelle fortællinger, fugle, der hakkes, dyr, der spiser hinanden, kæmper eller dominerer hinanden.

Men der er også en kniv, der ikke glimter og glitrer af sten, som alligevel er noget helt specielt i Joachim Meyers øjne. Det er noget af det aller sidste, man kan se i udstillingen. Skæftet er udskåret i hvalrostand, og på klingens ses arabisk skrift. Det, der står på klingens, er for en gangs skyld ikke koranvers, men et digt.

"Faktisk er kærlighedsdigt. Og det er kærlighed med dødelig udgang, en form for mystisk kærlighed, hvor man går til grunde, idet man oplever den. Og det er selvfølgelig Gud, man skal opleve på den måde. Det er ikke gudsordet, overleveret fra Muhammed, som på mange af de andre våben, men en mystisk tekst, som er ret fantastisk," siger han og viser ud af mørket igen.

Noget, han også mener har været ret vidunderligt i arbejdet med udstillingen, har været at få lov at have våbnene i hænderne. Det er af gode grunde ikke publikum for. Men sammen med udstillingen er udkommet en veludbygget bog, som man kan få lov at sidde med. Og fra næste uge kan publikum – endelig – få lov til at komme ned i mørket og se noget af det mest drabeligt smukke, der findes. ■

hirschsprung.dk

Vilhelm Hammershøi,
Valdemar Schønheyder Møller
og fotografiet

Fremkaldelser

21.04. - 22.08.2021

DEN
HIRSCHSPRUNGSKE
SAMLING

Om udstillingen

"Kamp, jagt og pragt.

Våben fra den islamiske verden 1500-1850" kan ses på museet Davids Samling i København fra den 21. april til den 26. september 2021.

ikke. Men modsat mange af de andre våben kan man se, at det har været brugt," tilføjer han og peger på en revne midt på den brede klingens.

Går man helt tæt på sabelen, ser man da også tydelige ridser op og ned ad klingens. På væggen bag os hænger et smukt, rødt blomsterudsmykket stykke stof. Det er et tyrkisk telt, nok hjemtaget som krigsbytte efter slaget ved Wien i 1600-tallet, hvor de habsburgske styrker overmandede osmannernes enorme hær. Det hedder sig, at tyrkerne efterlod flere end 100.000 telte efter slaget. Et sted kan man se, at der har været et vindue, der har kunnet lukkes med et stykke stof med gitterbroderi. Faktisk var det sådan, fortæller Joachim Meyer, at der har været dobbelt af alt.

"Fordi det tog så længe at rejse teltyperne, der hvor hæren kom, har man haft nogle, der tog i forvejen for at rejse telte, så de var klar, når hæren kom."

Hernede i mørket er man omgivet af historiske genstande, på behagelig afstand af nutiden. Men det kan ikke undgås, at "islamiske våben" får nogle til at genkalde sig Islamisk Stats iscenesættelser af de brutale hals-hugninger af deres vestlige fanger her i nyere tid.

Joachim Meyer mener dog ikke, der er belæg for, at den islamiske verden har overleveret en særligt voldelig kultur:

"Alle kulturer har våben. Vi kender også til i krig i Danmark, og det er ikke, fordi den islamiske kultur partout er mere voldelig end den vestlige. Og mange af de våben, vi ser her, har vi lignende af i andre kulturer," siger han.

Men måske har de islamiske våben det særlige ved sig, at der både er høj funktionalitet og æstetisk kvalitet, mener Joachim Meyer.

"Der er sådan en dekorationstrang, som går igen, selvom den tager sig forskelligt ud fra område til område," siger han og viser, hvordan der ser ud i en montre har et henholdsvis overdådigt tyrkisk, enkelt iransk og naturalistisk indisk udtryk. Men så viser han ind i det næste rum, hvor der hænger en simpel bue i en montre. Det er en

så kaldt refleksbue, hvor træet kan spændes af og spændes igen, når det bøjes modsat.

"De har jo været utroligt funktionelle, og vi ved, at buerne har været meget beundrede af modstanderne. Man bruger faktisk buer meget langt op i tiden. Geværerne vinder frem, men med en vis skepsis. Både fordi de bliver anset for at være ufunktionelle og noget værre snyd."

I alle rummene er der op-hængt malerier, der viser, hvordan våbnene er blevet brugt. Det er såkaldte miniaturer fra Davids Samling, mangeløst detaljerige illustrationer til tænkt bøger. På en af dem ser man krigere på hesteryg bruge buer og sabler mod forskellige dyr i en indhegning. Billedet viser, hvordan jagt og krig har hængt sammen:

"Ofte har herskerne underholdt sig med jagt, mens de har fulgt med hæren. Og jagen har også været brugt som et slags forberedelsesritual. Man gjorde det, at man jog en masse vilde dyr sammen i en indhegning, og derpå nedslagtede man dem. Det har været vanvittigt brutalt, og der er beretninger om fyrster, der går rent i depression af det. Men det har været opfattet som en slags træning til kamp, og det har også været en måde at udvælge gode krigere på. Lidt som når en fodboldtræner skal sætte et hold," siger Joachim Meyer.